

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

замовляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

О.П. Онишків, Л.П. Вашків, М.А. Івануць

УРОКИ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ

2 клас

Посібник для вчителя

Тернопіль
Навчальна книга — Богдан

УДК 371.32
ББК 74.268.3 Укр
О-58

Рецензенти:
завідувач лабораторії дошкільної і початкової освіти обласного комунального інституту
післядипломної педагогічної освіти м. Тернополя
Морська Я.Ф.
вчитель вищої категорії початкових класів, вчитель-методист
Будна Н.О.

Онишків О.П.

О-58 Уроки позакласного читання : посібник для вчителя :
2 кл. / О.П. Онишків, Л.П. Вашків, М.А. Івануць. —
Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2013. — 56 с.

ISBN 978-966-10-3008-3

Посібник укладено відповідно до нової навчальної програми, затвердженої МОНмолодьспорту України. Запропоновані 17 конспектів зорієнтовані на матеріал, упорядкований у хрестоматії для позакласного читання «Барвисте коромисло. 2 клас» (Тернопіль : Навчальна книга — Богдан). Використання даного посібника у комплекті з хрестоматією допоможе удосконалити навички читання та аналізу літературних творів, формувати інтерес до образного художнього слова, розвивати мовлення й активізувати творчі здібності.

УДК 371.32
ББК 74.268.3 Укр

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Навчальне видання

ОНИШКІВ Ольга Петрівна
ВАШКІВ Леся Петрівна
ІВАНУЦЬ Мирослава Антонівна

УРОКИ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ

2 клас

Посібник для вчителя

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Любов Левчук*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Тетяни Золоєдової*
Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 22.11.2012. Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 6,51. Умовн. фарбо-відб. 6,51.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-3008-3

© Навчальна книга — Богдан, 2013

УРОК 1

Дата _____

Клас _____

Тема. Шкільне життя.

Матеріал до уроку. Ірина Пархоменко «Хто вигадав... школу?», Василь Сухомлинський «Списав задачу».

Мета. Вчити дітей самостійно орієнтуватися у книжці, виробляти вміння легко і швидко знаходити потрібний твір, виховувати інтерес до читання.

Обладнання. 3-4 книги з теми «Шкільне життя» (з фондів шкільної бібліотеки); збірка «Барвисте коромисло. 2 клас»; таблиця почуттів; портрети князів Володимира Великого та Ярослава Мудрого.

Додатковий матеріал до уроку

Хід уроку

I. Організація класу.

Емоційний настрій на заняття.

Усміхнімось сонечку: «Здрастуй, золотаве!» —

і один на одного глянемо ласкаво.

Хай сьогодні в кожне серце наш урок додасть тепла,

а ми друзям посміхнемося, побажаємо добра.

— Любі діти, у кожного з вас є друзі — Андрійки, Марічки, Іринки і т. д., а спільні наші друзі — книги. Звертаємось до них.

Зразок структури уроку позакласного читання та орієнтовний розподіл часу на кожен із структурних елементів*

I частина

1. Розв'язування завдань, спрямованих на орієнтування в книжках — 5 хв.

2. Читання вчителем уголос художнього твору — до 7 хв.

3. Бесіда-міркування про прочитане — до 5 хв.

II частина

4. Самостійне ознайомлення учнів з новою книжкою, яку вони мають читати (розглядання книжки, визначення її орієнтовного змісту) — до 5 хв.

5. Самостійне читання учнями мовчки запропонованого вчителем твору — до 10–12 хв.

6. Виявлення та оцінка вчителем якості самостійного читання-розглядання книжки та прочитаного з неї твору (шляхом проведення колективної бесіди) — до 7–10 хв.

7. Рекомендація до позаурочної діяльності на наступні два тижні — 1-2 хв.

II. Розв'язування завдань, спрямованих на орієнтування в книжках (робота з виставкою книг).

Інформація для вчителя

Згідно з чинними вимогами, перша частина уроку позакласного читання передбачає самостійний учнівський вибір з 3-4 книжок, запропонованих вчителем і представлених на виставці, творів відповідної тематики. Добірку книг для виставки вчитель здійснює з урахуванням фондів шкільної бібліотеки.

— Діти, у другому класі на кожному уроці позакласного читання ви ознайомлюватиметеся з кількома новими дитячими книжками. Одну з них ми будемо розглядати і читати разом, а інший твір ви читатимете самостійно.

Далі діти розглядають виставку книжок (3-4 книги з теми «Шкільне життя»).

— Чи відомі вам книжки, представлені на виставці?

— Прочитайте авторів і назви книг.

— На вашу думку, про що ці книги? Як здогадалися?

* У розробках уроків позакласного читання ми дотримуватимемося структури уроку, запропонованої О.В. Джежелей, В.О. Мартиненко, А.А. Ємець (Джежелей О.В., Мартиненко В.О., Ємець А.А. Позакласне читання / О.В. Джежелей, В.О. Мартиненко, А.А. Ємець // Навчання і виховання учнів 2 класу: методичний посібник для вчителів / упор. О.Я. Савченко. — К.: Початкова школа, 2003. С. 260).

III. Читання вчителем уголос оповідання Ірини Пархоменко «Хто вигадав... школу?»

— А тепер подивіться на дошку (вчитель відкриває запис на дошці).

Ірина Пархоменко

«Хто вигадав... школу?»

— Тут записана назва оповідання, яке я вам прочитаю вголос.**

— Що записано в першому рядку? (*Прізвище автора.*)

— А в другому рядку? (*Назва оповідання.*)

— Отож, слухайте: Ірина Пархоменко «Хто вигадав... школу?»

Інформація для вчителя

Під час ознайомлення учнів з дитячою книжкою слід дотримуватися певних правил:

1. Читати вибраний твір уголос чітко, спокійно. Інтонація наближена до розповіді. У тексті твору і в книзі орієнтуватися легко. Повтори, пісеньки, приказки знати напам'ять. Ходити по класу під час читання не можна.

2. Під час читання вголос не слід показувати учням ілюстрації. Обкладинку також спеціально не демонструвати.

3. Під час колективного розглядання книги після прочитання вчитель тримає її на рівні грудей. Сам стоїть на одному місці, найкраще — у центрі, біля дошки. За кожної можливості залучає дітей до читання написів (окремих слів, словосполучень).

(*Светловская Н.Н., Джежелей О.В. Внеклассное чтение в 1 классе / Н.Н. Светловская, О.В. Джежелей. — 2-е изд., перераб. — М.: Просвещение, 1981. — С. 10.*)

Завдання для слухання:

— Де і коли виникли перші школи? (*Після виникнення писемності з'явилися перші школи. Відкрито їх було в Месопотамії та Єгипті три-чотири тисячі років тому.*)

IV. Бесіда-міркування про прочитане оповідання Ірини Пархоменко «Хто вигадав... школу?»

— Що дивним і несподіваним виявилось для вас у цьому оповіданні?

— Які діти найчастіше запитують, хто вигадав школу? (*Нестаранні.*)

— Як діти отримували знання, поки не було шкіл? (*Старші люди передавали дітям набуті знання.*)

— Чи могли діти в такий спосіб отримати повні знання?

— Чому люди лише переказували знання дітям? (*Бо ще ніхто не вмів писати, тому не було книг, з яких черпали б знання.*)

— Скільки років тому було відкрито у світі перші школи? (*Три-чотири тисячі років тому у Месопотамії та Єгипті.*)

— Які діти могли навчатися в цих школах? (*У Єгипті вчилися лише ті, хто хотів стати священиком, лікарем або урядовим чиновником.*)

— Хто займався освітніми справами в Київській Русі? (*Князі Володимир Великий та Ярослав Мудрий.*) (*Тут вчитель демонструє портрети князів.*)

— Де розміщувались перші школи у Київській Русі? Хто був першими вчителями у цих школах? (*Школи відкривалися при монастирях і церквах, а першими вчителями були священики й ченці.*)

— Яких предметів навчали у школах Київської Русі? Який свій улюблений предмет ви запропонували б для тогочасних шкіл?

— Чи легко було навчатися дітям у давні часи? Чому?

— Чи зацікавило вас це оповідання? Чим саме? Хочете читати ще?

V. Самостійне ознайомлення учнів з новою книжкою, яку вони мають читати.

1. Попереднє самостійне розглядання книжки, виділення й усвідомлення її зовнішніх прикмет (назва, ілюстрації на обкладинці та всередині книжки, зміст (перелік творів) та ін.).

2. Самостійне відшукування потрібного твору для читання.

— Подивіться на дошку. Прочитайте, яке оповідання кожен з вас буде читати самостійно.

** Автори посібника будуть послуговуватись творами з різних видань, зібраних у хрестоматії «Барвисте коромисло» (Барвисте коромисло. Хрестоматія для позакласного читання із щоденником читача : Посібник для учнів 2 класу / Упор. : Вашків Л.П., Онишків О.П. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2011. — 256 с.)

УРОК 7

Дата _____

Клас _____

Тема. «Ми з вами в цьому світі не самі...».

Матеріал до уроку. Євген Чарушин «Про зайченят», Едуард Шим «Страшна палиця».

Додатковий матеріал до уроку

Мета. Виховувати спостережливість і бережне ставлення до природи; розвинути вміння формулювати оцінні судження.

Обладнання. 3-4 книжки з теми «Ми з вами в цьому світі не самі...» (з фондів шкільної бібліотеки); збірка «Барвисте коромисло. 2 клас»; листівки чи вирізки із зображенням зайченят, ілюстрації птахів нашого краю.

Хід уроку

I. Організація класу.

— Усміхніться всім навколо:
небу, сонцю, добрим людям,
і тоді обов'язково
наш урок цікавим буде.
Не тільки слухайте, а й прислухайтеся.
Не тільки дивіться, а й придивляйтеся.

II. Розв'язування завдань, спрямованих на орієнтування у книжках (робота з виставкою книг).

Діти розглядають виставку книжок (3-4 книжки) з теми «Ми з вами в цьому світі не самі...».

(Залежно від дібраних для виставки книжок, учитель формулює ряд конкретних запитань для вправління у виборі твору за вказаними ознаками чи визначення теми за рядом книг.)

- Ще раз огляньте виставку книжок біля дошки і дайте їй назву.
- Що об'єднує ці книги? *(Це книги про тварин.)*
- Відшукайте книгу (твір), у назві якої згадується тваринка, зображення якої є на листівці, що ви принесли на виставку ілюстрацій (зайченя).
- Зверніть увагу на автора цієї книги (твору). *(Євген Чарушин.)*
- Чи траплялись вам раніше твори цього автора?
- А сьогодні я прочитаю вам оповідання, назва якого записана на дошці:

Євген Чарушин
«Про зайченят»

III. Читання вчителем уголос та аналіз оповідання Євгена Чарушина «Про зайченят».

1. Читання вчителем оповідання уголос.

Завдання для слухання:

— Чому виникла проблема, як нагодувати зайченят?

2. Бесіда-міркування про прочитане.

— Чи сподобалось вам це оповідання? Чим саме?

— Звідки взяли малесенькі зайчата?

— Що дивного у цьому творі?

— Це оповідання веселе чи сумне?

— Скільки кішок було випробувано на роль годувальниці для зайчат?

— Чому лише четверта кішка погодилась годувати пухнастих звірятко?

— Опишіть, якою ви уявляєте четверту кішку.

— Хто може (хоче) переказати кінцівку оповідання? Перекажіть.

— Що ви можете сказати про людей, до яких потрапили зайченята? *(Вони відповідальні і люблять тварин.)*

3. Гра «Дослідники».

— Діти, я ще раз прочитаю вам опис зайченят, яких принесли з сінокошу сільські діти, а ви визначте і виберіть з виставки ілюстрацій ту, яка найбільше підходить для опису наших пухнастих клубочків.

4. Хвилинка-цікавинка.

Для майбутніх науковців.

РОЗМНОЖЕННЯ ЗАЙЦІВ

У зайців дуже багато ворогів і часто вони стають їх здобиччю. Проте їх кількість не зменшується, бо вони дуже плодючі. Зайчиха протягом року три-

Тема. В дитячому крузі.

Матеріал до уроку. Лічилки. Жартівливі пісні, небилиці. Прозивалки. Пісні-ігри.

Мета. Збагачувати дітей знаннями народних дитячих ігор. Вчити аналізувати зміст і форму дитячої гри. Розвивати пам'ять через заучування лічилок, жартівливих пісень і прозивалок. Виховувати дітей засобами гри.

Обладнання. Дитячі книжечки з лічилками, небилицями, прозивалками. «Горохова скриня. Українські народні ігри». Збірка «Барвисте коромисло. 2 клас».

Додатковий матеріал до уроку

Хід уроку

I. Організація класу.

— «Добрідень, добридень, добридень!» — скажу.

Як ранок настане, до школи біжу.

Ось ручки, ось ніжки, а ось голова,

ось ротик, ось носик, а тут є п'ята.

II. Розв'язування завдань, спрямованих на орієнтування у книжках (робота з виставкою книг).

Діти розглядають виставку книг, у змісті яких є народні дитячі ігри, жартівливі пісні, лічилки, прозивалки, збірку «Горохова скриня».

(Залежно від дібраних для виставки книжок, вчитель формулює конкретні запитання для вправлення у виборі твору за вказаними ознаками чи визначення теми за рядом книг.)

— Уважно розгляньте виставку книжок і скажіть, яка особливість нинішньої виставки. *(Книги для розваг та ігор.)*

— Кому з вас раніше траплялися такі або схожі книги?

— А кому траплялися у книгах або просто в мовленні, у життєвих ситуаціях лічилки, прозивалки, народні дитячі ігри тощо?

— Можливо, хтось може назвати народну дитячу гру? У неї дуже часто грають дівчатка.

— Яку назву ви дали б цій виставці? Доведіть правильність свого вибору.

— Виберіть книгу з виставки, у якій є народні дитячі ігри. *(Тут найкраще підходить книга «Горохова скриня. Українські народні ігри».)*

— Я запишу на дошці, яку гру ми розучимо на сьогоднішньому уроці:

«Мак»

III. Ознайомлення з грою «Мак» під керівництвом учителя.

1. Робота над заголовком гри.

— Прочитайте заголовок і поміркуйте, про що тут мова.

2. Читання гри вчителем уголос.

Завдання для слухання.

— Поки я читатиму зміст гри, зверніть увагу на всі її частини: дійові особи; віршики, пісеньки чи лічилки, що промовляються вголос; правила гри.

3. Словникова робота.

«Ходити кружка» — ходити по колу.

«Турчити у вуха» — говорити, повторювати одне і те саме.

4. Читання гри вчителем уголос за частинами.

— Прочитайте і назвіть дійових осіб гри.

— Зауважте, чи вказано кількість дітей-учасників.

— Прочитайте слова, які супроводжують гру.

(Вчитель завчасно видруковує слова на дошці або на великому яскравому плакаті.)

— Які слова треба читати розтягнуто, наспівно?

— Які слова промовляються радісно, піднесено?

5. Ознайомлення з правилами гри.

— Що роблять діти? Що робить козачок? Коли вибирають нового козачка?

6. Розучування слів гри. *(Діти читають слова гри напівголосно, а потім співають їх у грі.)*

7. Інсценізація гри.

Для першої спроби вчитель запрошує на середину класу до гри 3-6-7 учнів. Інші спостерігають і запам'ятовують.

Потім інсценізацію продовжують ще кілька груп. Усі відпрацьовують послідовність рухів і зміст тексту.

Матеріал для вчителя.

Гра «Мак»

Нумо гратися в мак! А це така гра, що наспіваєшся і в танку находишся, і наговоришся, ще й мак навчишся вирощувати. Бо так до ладу все розкаже бравий козачок про той мак, що всяк усе враз запам'ятає.

Козачок — це той, кого вибрали в коло, і він усе, що коло маку роблять, рухами показує. Взявшись за руки, всі ходять круг нього співаючи:

Ой на горі мак,
під горою так,
мак, маки, маківочки,
золотії голівочки,
станьте ви так, як зелений мак.

А коли проспівали, спиняться й кажуть: «Козачок, чи виорав на мачок?» Козачок, звичайно, вже це зробив і показати, як це роблять, устиг, бо зразу ж весело озивається: «Виорав!»

Тоді знову ходять кружка й співають ту саму пісеньку. Проспівавши, спиняються й питають: «Козачок, чи посіяв мачок?», і бравий козачок одказує: «Посіяв!» Почувши це, коло знову співає, ходячи. Бо й як же не співати, не тішитися, маючи такого меткого козачка! Спитали його далі, чи посходив мачок, а потому — чи пора його полоти, а далі — чи цвіте, чи поспів. І щоразу так само співали з радощів, бо жвавий козачок усе доглянув, усе знав і все встигав поробити коло мачку. Та ще й показував, як усе те робиться.

Нарешті спитали: «Козачок, чи пора брати мачок?» — «Пора!» — озвався він.

Тоді всі підбігли до нього і зачали жартома турчати у вуха. Всяк собі: «Славний козачок! Жвавий козачок!»

З тієї похвали козачок геть засоромився, прохопився попід руками і втік! Довелося другого на його місце вибирати.

IV. Опрацювання гри (на вибір учителя чи учнів) самостійно.

1. Читання змісту гри мовчки.
2. Розучування слів гри.
3. Інсценізація гри.

Діти діляться на групи (по 6–7 чоловік) і одночасно грають кілька разів гру, промовляючи слова напівголосно.

Матеріал для самостійної роботи учнів (на вибір).

Гра «Пень»

Щоб було цікавіше, добирається відповідна лічилка, наприклад:

Раз, два, три, чотири, п'ять.
Стали в колі ми кружлять.
Покружляли, розійшлися,
ні на кого не дивися.

Ось уже й визначено, кому починати. Саме цю лічилку взято не випадково. Грають якраз уп'ятьох. Це по-перше. А по-друге, треба знати, що таке квадрат. Ну, меншим старші можуть підказати. А як нікому пояснити, то треба намалювати.

Позначте й ви його так чи інак. А тепер четверо стають по кутах, на гострих ріжках квадрата. А п'ятий — посередині. Він починає. Підстрибує на обох ногах і приказує або приспіває:

Пень, пень, дай конопель,
трошки горошку,
олії у ложку!

За останнім словом усі четверо спішать помінятися місцями. Звичайно ж, кожен з тим, хто до нього ближче та кому знак подав непомітно, так, щоб п'ятий не побачив. А він старається захопити чиесь місце, як тільки воно звільниться. Коли йому це вдається, то на середину виходить той, хто не встиг перескочити. Так грають, поки не втомляться.

Гра «Мишка»

Діти вибирають поводиря, або «кота», полічивши:

У зеленому садку
сидить котик в холодку.

Лапкою чеше вус,
язичком лиже пуз,
хвостиком круть-верть.
Сіру мишку хап!

«Мишки» стають у ряд. За чотири кроки одна від одної. «Кіт» підходить до першої і каже:

- Мишко, продай місце.
- Не продам.

Іде далі, питає так само другої. Коли почує у відповідь: «Обернися задом», — то відступить на два кроки й стане до «мишки» спиною. У цей час «мишки», які поряд, швидко міняються місцями. А «кіт» намагається раніше скочити на місце, яке звільняється. Той, хто забарився, стає «котом».

V. Конкурс лічилок.

Презентація роботи домашніх груп (завдання з попереднього уроку).

— Кожна група по черзі стає перед класом і «розраховується» лічилками, що підготували.

- Силою оплесків визначається лічилка-переможець.
- Вивчення напам'ять усім класом лічилки — переможця конкурсу.

VI. Самостійне опрацювання учнями жартівливих пісень, небилиць, прозивалок.

1. Самостійне читання учнями мовчки жартівливих пісень, небилиць, прозивалок.

Завдання для читання.

- Виберіть із цих віршів той, який хотіли б вивчити напам'ять.

2. Словникова робота (за вимогою учнів).

3. Зачитування вголос та аргументування вибраного твору. (*В ході цієї роботи можуть утворитися групи дітей, які вибрали однаковий твір.*)

4. Робота в групах.

Коллективне заучування напам'ять вибраного твору (небилиця, прозивалка, жартівлива пісня) і презентація класові.

VII. Ігри для будь-якої погоди.

Гра «Я»

Дитина називає своє ім'я і позитивну рису поведінки чи характеру, що починається з першої літери імені (*Алла — активна; Валя — ввічлива; Дмитрик — добрий...*).

Гра «Нісенітниця»

Завдання учнів — відрізнити правду від вигадки.

- Сонце закрило хмару.
- Хмара закрила сонце.
- Вітер хитав гіллям.
- Гілля розхитало вітер.
- Мурашка підходила до мурашника.
- Мурашник наближався до мурашки.

Гра «Перекрути істину»

Завдання гри — викликати здивування, сміх.

- Кішка гарчить, а собака нявчить.
- Берег пливе, а річка нерухома.
- Зозуля цвірінькає, а горобчик кує.
- Голуб кукурікає, а півень туркоче.
- Гусак регоче, хлопчик гелгоче.

Гра «Скринька з казками»

Гра розвиває вміння користуватися заміниками. Грати краще з групою дітей. Треба підготувати коробочку (скриньку) з кольоровими геометричними фігурами і запропонувати дітям разом скласти казку. Той, хто починає, виймає зі скриньки першу фігуру. Слід придумати, хто або що це буде у казці — людина, тварина, предмет тощо. Коли перший учасник складе 2-3 речення про свого героя, другий виймає іншу фігуру, називає, хто або що це таке, і продовжує казку. Потім фігуру виймає наступний гравець і т. д. У підсумку має вийти не дуже довга, але обов'язково закінчена розповідь.

VIII. Рекомендації до читання влітку.

— Діти, читайте книжки, які вам подобаються, відвідайте бібліотеку і вчіться самостійно вибирати книги для читання. Розучуйте нові ігри, складайте свої казки, вірші, пісеньки. Рostіть і радійте світові.

Література

1. Барвисте коромисло. Хрестоматія для позакласного читання із щоденником читача : Посібник для учнів 2 класу / Упор.: Вашків Л.П., Онишків О.П. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 256 с.
2. Безкоста С.В., Головка З.Л., Митохір Н.Б. Уроки позакласного читання та розвитку зв'язного мовлення. 2 клас. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2002. — 144 с.
3. Джежелей О. та ін. Організація і проведення уроків позакласного читання / О. Джежелей, А. Ємець, О. Коваленко // Початкова освіта. — № 34. — С. 1–3.
4. Заброцька С.Г. Уроки читання. 2 клас. Посібник для вчителя. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2005. — 288 с.
5. Інноваційні технології навчання у початковій школі / Автори-упорядники: В.П. Телячук, О.В. Лесіна. — Х. : Вид-во групи «Основа»: «Триада +», 2007. — 240 с. — (Серія «Педагогічні інновації. Майстерня»).
6. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / Автор-упорядник І. Дівакова. — Тернопіль : Мандрівець, 2008. — 180 с.
7. Кодлюк Я.П., Одинцова Г.С. Сто двадцять розповідей про письменників: Довідник для вчителя початкових класів. — К. : Наш час, 2006. — 203 с.
8. Коновальчук М.В. Розвиток творчості молодших школярів і система літературних завдань. — К. : Шкільний світ, 2010. — 120 с. — / Бібліотека «Шкільного світу».
9. Матеріали газет «Початкова освіта», «Розкажіть онуку». — 2008–2012.
10. Макогон О.Г. Цікаві відомості про тварин / О.Г. Макогон / за заг. ред. І.Т. Сокура. — К.: Радянська школа, 1968. — 131 с.
11. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1–4 класи. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2011. — С. 77–83.
12. Навчання і виховання учнів 2 класу : Методичний посібник для вчителів / Упор. О.Я Савченко — К.: Початкова школа, 2003. — 608 с.
13. Новий тлумачний словник української мови: у 4-х томах / уклад. В.В. Яременко, О.М. Сліпущко. — К.: Аконт, 1999.
14. Одинцова Г.С., Кодлюк Я.П. Цікаве мовознавство для молодших школярів : Посібник для вчителя початкових класів. — К. : Наш час, 2006. — 123 с.
15. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах : Посібник для вчителя. — К.: Освіта, 2007. — 334 с. — (Вчителю початкових класів).
16. Светловская Н.Н., Джежелей О.В. Внеклассное чтение в 1 классе. — 2-е изд. перераб. — М.: Просвещение, 1981. — 208 с., ил.
17. Сучасний урок у початкових класах / О.Я. Савченко. — К. : Магістр-S, 1997. — 256 с.
18. Тамберг Ю.Г. Развитие творческого мышления детей. — Екатеринбург : У-Фактория, 2004. — 208 с. (Серія «Психология детства: Практикум»).